

**ZALA MEGYE KÖNYVTÁRI ELLÁTÁSA 2016-BAN
A SZÁMOK TÜKRÉBEN**

Bevezető

Zala megyében 289 könyvtári adatszolgáltató szolgáltatott statisztikai adatokat a 2016. évről (ebből egy könyvtár kivételével - MH Egészségügyi Központ Mozgásszervi Rehabilitációs Intézet Könyvtár – valamennyi könyvtár feldolgozó központja a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár volt). Funkciója alapján 1 megyei könyvtár, 1 megyei ellátó központ, 8 városi könyvtár, 13 fiókkönyvtár, 4 községi könyvtár, 245 könyvtári információs és közösségi hely, továbbá 4 egészségügyi szakkönyvtár, 8 egyéb szakkönyvtár, 4 felsőoktatási könyvtár és 1 egyéb könyvtár van a megyében.

ADATSZOLGÁLTATÓ KÖNYVTÁRAK	2016-ban
Megyei könyvtár	1
<i>Megyei könyvtár ellátó központ (KSZR)</i>	<i>1</i>
Városi könyvtár	8
<i>városi tag és fiókkönyvtár</i>	<i>13</i>
Községi nyilvános könyvtár	4
Könyvtári információs és közösségi hely	245
Települési könyvtár összesen (fiókkönyvtárak és ellátó központ nélkül)	258
Egészségügyi szakkönyvtár	3
Egyéb szakkönyvtár	8
Felsőoktatási könyvtár	4
Egyéb könyvtár	1
Összes adatszolgáltató	288

Zala megyében minden településen volt nyilvános könyvtári szolgáltatás. A községi könyvtárak száma négyvel csökkent, a továbbiakban a KSZR szolgáltatásait veszik igénybe. Így a könyvtári információs és közösségi helyek száma 2016-ban 245-re változott, csatlakozott Murakeresztúr, Sármellék, Szepetnek, Zalaszentő. A Zalaegerszegi Városrészek Művelődési Központ Könyvtára a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár tagkönyvtára lett 2016. január 1-től.

A tagkönyvtárak és fiókkönyvtárak 2016-ban is külön jelentettek adatokat, így a 258 könyvtár mellett a megyei könyvtár 2 tagkönyvtára (József Attila Városi Tagkönyvtár, Apáczai Csere János Tagkönyvtár), valamint 11 fiókkönyvtár volt adatszolgáltató. A KSZR ellátó központ szintén külön jelentett adatokat, így az adatszolgáltatók száma összességében 14-gyel volt több, mint a könyvtárak száma.

A Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár esetében így összesen 9 adatlap kitöltésére került sor (megyei könyvtár, ellátó központ, 2 tagkönyvtár és 5 fiókkönyvtár). A Városi Könyvtár Lenti 5 jelentést készített (városi könyvtár és 4 fiókkönyvtár), a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár 3 jelentést készített (városi könyvtár és 2 fiókkönyvtár).

A szakkönyvtárak illetve felsőoktatási és egyéb könyvtárak száma Zala megyében összesen 17 volt, számuk 2016-ban nem változott.

Zala megye településeinek könyvtári ellátása:

A jellemzően kistelepüléses Zalában összesen 258 település található, köztük 10 város és 248 község. A megye 10 városa közül a legtöbb kisváros, 5 város 5000 fő alatti település. Pacsa kivételével minden városban működik városi könyvtár, a megyeszékhelyen, Zalaegerszegen a megyei és városi könyvtár. Pacsa a megye legkisebb városa (lakossága 1610 fő), ahol az önkormányzat nem tart fenn intézményi formában nyilvános könyvtárat, hanem kistelepülési könyvtári szolgáltatást rendelt meg a megyei könyvtártól.

A 248 község mindegyike 5000 lakos alatti kistelepülés, közülük csak 4 falu működtetett önállóan nyilvános könyvtárat 2016-ban, 245 település könyvtári információs és közösségi helyet, így Zala megyében a települések 95 %-a a KSZR szolgáltatást veszi igénybe.

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerben a kistelepülések a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtárral kötötték meg a megállapodást a könyvtári szolgáltatások biztosítására, de 4 városi könyvtár (Keszthely, Lenti, Letenye, Nagykanizsa) részt vett a szolgáltatásban. Ezt indokolta a szolgáltató helyek nagy száma, valamint a városi könyvtárak korábban kialakult szoros kapcsolata a településekkel. E megállapodások alapján biztosítottuk a települési kiskönyvtárak számára a kulturális alapellátást. A szolgáltatás keretében valósult meg a könyvtári dokumentumok beszerzése, feldolgozása, kijuttatása a településekre; a kint lévő állomány gondozásának segítése, a könyvtári nyomtatvány és egyéb könyvtári felszerelések biztosítása, a helyismereti és közhasznú információk szolgáltatása, könyvtári rendezvények szervezése, közvetítése, a könyvtári alkalmazottak és a használók képzése, és a szakmai tanácsadás. Minden település számára szerveztünk különböző rendezvényeket, elsősorban kulturális és közösségfejlesztő programokat. Folytattuk a kistelepülések működési körülményeinek javítását, a bútorok és technikai (elsősorban informatikai) eszközök beszerzését.

Kistelepülési ellátás együttműködve a városi könyvtárakkal

Szolgáltató könyvtár	KSZR szolgáltatás		Hálózatgondozás	Ellátott települések összesen	
	Község	Város		Község	Város
Fejér György Városi Könyvtár, Keszthely	41		3	44	
Városi Könyvtár Lenti	50			50	
Halis István Városi Könyvtár, Nagykanizsa	45		1	46	
Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár	82	1		82	1
Fáklya Művelődési Központ és Könyvtár, Letenye	26			26	
Összesen	244	1	4	248	1

A megyei könyvtár közvetlenül 82 község és 1 városi könyvtár (Pacsa) számára biztosított kistelepülési könyvtári ellátást. A keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár 41, a Városi Könyvtár Lenti 50, a nagykanizsai Halis István Városi Könyvtár 45, a letenyei Fáklya Művelődési Ház és Könyvtár 26 községi szolgáltató hely ellátókönyvtára volt 2016-ban.

Zala megye könyvtári ellátása a számok tükrében

Az önkormányzati könyvtárak összes alapterületének nagysága 2016 végén 22 589 m² volt, 7 844 517 db dokumentumállomány, 3571 kurrens folyóirat előfizetés és 803 számítógép állt a használók rendelkezésére.

A gyarapodás darabszáma 6%-al emelkedett, az év folyamán összesen 55372 db-bal növekedett a könyvtárak leltári állománya. A gyarapításra fordított összeg 111% volt az előző évhez képest, összesen 108 496 000 Ft-ot fordítottak dokumentum beszerzésre. A dokumentumok átlagára 1959 Ft volt.

A 2015. évi dokumentum-beszerzésre fordított összeg alapján könyvtári célú érdekeltség-növelő támogatást a megyében 12 települési önkormányzat kapott (Zalaszentgrót idén sem kapta meg), összesen közel 8 millió Ft került a megye könyvtáraihoz, amellyel növelni tudják az idej dokumentum-beszerzési keretet.

A könyvtárhasználati adatok megyei szinten csak kis mértékben változtak, de csökkenő tendenciát mutatnak: a regisztrált könyvtárhasználók száma 48 160 fő volt (az előző évhez képest a változás 98%, csökkenést mutat.) Az aktív használók száma 39 954 fő volt, 4 %-ot csökkent. Ugyanakkor a könyvtári információs és közösségi helyeken a könyvtárhasználat növekedett: 15 881 fő használót regisztráltak (462 fővel volt több, 103%) ebből 14640 fő volt az aktív használó (104%).

A személyes látogatások száma 6%-al csökkent: 611 057 alkalommal keresték fel a beiratkozottak a könyvtárakat. A könyvtárakban helyben internetezők száma is tovább csökkent (88%), összesen 101 996 alkalom volt az internethasználatok száma a megyében. Még a KSZR szolgáltatóhelyeken is megfigyelhető némi csökkenés (95%).

A távhasználatok (telefon, fax, OPAC, honlap) száma a megyében összesen 1 044 785 alkalom volt. Összességében a 2015-ös adat 89%-át teljesítették a könyvtárak, elsősorban a megyei könyvtár adata mutat százalékos csökkenést, viszont a teljes megyei adat 40%-a (415 781 alkalom) a megyei könyvtár távhasználat volt. A falvakban továbbra is alacsony a távhasználat, ugyanakkor az adatok folyamatosan emelkedést mutatnak, a könyvtári információs és közösségi helyeken 56% -kal több távhasználatot regisztráltak, mint az elmúlt évben.

A kölcsönzött dokumentumok száma a megye települési könyvtáraiban összesen 759 493 volt, és 615 181 db dokumentumot vettek kézbe helyben az olvasók. Az előző évi adatokhoz képest megyei szinten a kölcsönzések száma 8%-ot, a helyben használatok száma 4%-ot csökkent. A kölcsönzött dokumentumok száma a KSZR szolgáltató helyein emelkedést mutat (106%), a közvetlen helybenhasználat viszont csökkent (89%).

Egy regisztrált olvasó átlagosan 12,6 alkalommal kereste fel a könyvtárát az év során (havi 1 alkalom), 2 alkalommal internetezett, 15,7 dokumentumot kölcsönzött és 12,7 dokumentumot használt helyben.

A 14 év alatti beiratkozott olvasók száma az előző évi adat 94%-a, összesen 15 881 gyermekolvasót regisztráltak a zalai közkönyvtárakban. Az összes regisztrált olvasó 35%-a volt 14 év alatti. A személyes használatok száma a 14 év alattiak körében összesen 248 122 alkalom volt, ami az összes személyes használat 40%-a.

A kölcsönzött dokumentumok száma a 14 év alattiak körében 91%-a volt az elmúlt évi adatnak, összesen 234 859 db volt. A helyben használt dokumentumok száma 2016-ban a 14 év alattiak körében 10 %-ot csökkent, 214 363 db volt. Egy beiratkozott gyermekolvasó az év folyamán átlagosan 15,6 alkalommal kereste fel a könyvtárát, 14,8 db könyvet kölcsönzött ki, valamint 12,2 db-ot használt helyben.

A zalai közkönyvtárakban összesen 76 701 referenzs kérdést regisztráltak, ez az előző évhez képest 5 %-ot csökkent.

A zalai önkormányzati könyvtárakban 2016-ban összesen 4 850 rendezvényt tartottak, ebből 233 kiállítást, 2 434 kulturális közösségi rendezvényt, 408 használoképzést, 927 olvasáskultúra fejlesztő programot, 143 digitális kompetenciafejlesztő képzést, 705 egyéb rendezvényt. Ezekre a programokra összesen 213 703 résztvevőt regisztráltak.

A legjelentősebb rendezvénysorozatok az Internet Fiesta, a Költészet Napja, az Ünnepi Könyvhét, az Őszi Könyvtári Napok és a Gyermekkönyvnapok voltak. Az őszi könyvtári napok elsősorban az NKA támogatásával valósult meg, a támogatási összeg 1 millió Ft volt.

A Nagy Könyvtári Beavatás című őszi könyvtári napokon, október első hetében 407 rendezvényre került sor a megye könyvtáraiban 13509 fő részvételével.

Jelentős megyei programok voltak a József Attila Megyei Versmondó verseny, A Felelj szépen, ha kérdezek c. megyei olvasásnépszerűsítő vetélkedő, a Kedvenc irodalmi hősöm, szereplőm című rajzpályázat, a Települési értékek diákszemmel című fotópályázat.

A megyében az év folyamán több továbbképzési napot is szerveztünk: Könyvtári feladatok és szerepek címmel sajtótájékoztatóval egybekötött szakmai napot tartottunk a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtárban május 2-án.

A szakmai napok sorozata a Helytörténeti szakmai nappal folytatódott november 14-én.

A program főbb előadásai voltak: a helyismereti munka lehetőségei a kistelepülési könyvtárakban, az elektronikus dokumentum, az internet felhasználása a helytörténeti munkában, a Deák Ferenc Megyei és Városi Könyvtár helyismereti tevékenysége.

Ősszel a Trendek és tények a digitalizálási gyakorlatban címmű szakmai továbbképzést két helyszínen, Zalaegerszegen a megyei könyvtárban és Nagykanizsán a Halis István Városi Könyvtárban. Az NKA támogatás összege 300 ezer Ft volt.

A könyvtárközi kölcsönzések száma emelkedett 2016-ban. Összesen 7746 beérkezett kérést regisztráltak a könyvtárak. Ugyanakkor a más könyvtárba elküldött kérések száma összesen 6040 db volt. A könyvtárközi szolgáltatást biztosító könyvtárak elsősorban az eredeti dokumentumot küldték el a kérő könyvtárnak.

A megye könyvtáraiban 401 fő alkalmazott volt 2016-ban, ebből 188 fő közalkalmazott. A könyvtáros munkakörben foglalkoztatottak száma 374 fő volt, közülük 93 fő rendelkezett felsőfokú könyvtáros szakképesítéssel. A szakmai munkakörben dolgozók közül 104 fő teljes állásban, 116 fő részmunkaidőben, 150 fő megbízási szerződéssel vagy önkéntesként látta el a feladatát.

A legfontosabb viszonyszámokat (használó arány, dokumentumellátottság, települési ellátottság, beszerzési kvóta) tekintve megállapítható, hogy Zala megye lakosságának 17%-a könyvtárhasználó (használó arány), átlagosan egy lakosra közel 7 kötet (település ellátottsága), a könyvtárakban egy regisztrált használóra 38 kötet (használó ellátottság) állt rendelkezésre. Állománygyarapításra a települések lélekszámát figyelembe véve, 1 lakosra vetítve 393 Ft-ot (beszerzési kvóta) fordítottak a megye könyvtárai.

Sebestyénne Horváth Margit